Затверджую:
В.о. ректора СНУ ім. В. Даля
_____ проф. Марченко Д.М.
«18» червня 2026 р.

ВИСНОВОК

спільного засідання кафедри публічного та приватного права і кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Циганенка Сергія Валерійовича на тему: «Захист трудових прав творчих працівників», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

ВИТЯГ

з протоколу № 3 спільного засідання кафедри публічного та приватного права, кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля від 18 червня 2026 року

ПРИСУТНІ:

Головуючий на засіданні – к.ю.н., професор, завідувач кафедри публічного та приватного права Котова Л.В., присутні: д.ю.н., професор Щербина В.І., д.ю.н., проф. Андріїв В.М., д.ю.н., проф. Руденко М.В., к.ю.н., проф. Татаренко Г.В., к.і.н., доц. Антоненко М.І., к.ю.н., проф. Арсентьєва О.С., к.ю.н., доц. Загоруй Л.М., к.ю.н., доц. Гаврилова О.А., к.ю.н., доц. Гриценко Г.М., к.ю.н., доц. Капліна Г.А., к.і.н., доц. Мезеря О.А., PhD Право Петросян К.Є., к.і.н., доц. Сергієнко Г.С,, ас. Кудрявцев К.В., PhD Право Бутков О.І., PhD Право Явтушенко О.В., к.ю.н., доц. Скупінський О.В., науковий керівник – д.ю.н., проф., професор кафедри публічного та приватного права Щербина В.І. та здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – Циганенко С. В.

Зав. кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін, д.ю.н., проф., гарант ОНП «Право» Шаповалова О.В., к.ю.н., доц. Загоруй І.С., к.ю.н., доц. Терещенко С.В.

Відсутні - д.ю.н., проф. Івчук Ю.Ю. (лікарняний)

Серед присутніх 4 доктора юридичних наук, 10 кандидатів юридичних наук, 3 доктора філософії в галузі права та 3 кандидати історичних наук.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Обговорення дисертаційного дослідження здобувача освіти третього (освітньо-наукового) рівня кафедри публічного та приватного права факультету права, гуманітарних та соціальних наук СНУ ім. В. Даля **Циганенка С. В. на тему: «Захист трудових прав творчих працівників»,** поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

Дисертація виконувалась на кафедрі публічного та приватного права СНУ ім. В. Даля. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої Ради СНУ ім. В. Даля (протокол Вченої Ради № 4 від 25.11.2022року).

Науковий керівник – д.ю.н., проф. пофесор кафедри публічного та приватного права Щербина Віктор Іванович.

2. Затвердження спільного висновку спільного засідання кафедри публічного та приватного права і кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін щодо дисертаційного дослідження Циганенка Сергія Валерійовича.

Вела засідання завідувач кафедри публічного та приватного права, к.ю.н., проф. Котова Л.В. в ході якого, -

ВИСТУПИЛИ:

Здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Циганенко Сергій Валерійович представив презентацію за основними положеннями дисертації «Захист трудових прав творчих працівників», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

У ході презентації Циганенко С. В. ознайомив присутніх на спільному засіданні кафедри публічного та приватного права і кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін з метою та актуальністю дисертаційного дослідження, його структурою, висвітлив основні положення роботи, які відображають його наукову новизну та виносяться на захист, продемонстрував теоретичне та практичне значення висновків, одержаних за результатами дослідження.

Після закінчення презентації Циганенка С. В. присутніми на захисті фахівцями були поставлені такі запитання:

Кандидат юридичних наук, професор Арсентьєва О.С.: У роботі Ви поділяєте трудові права творчих працівників на загальні, спеціальні та особливі. Яке наукове і практичне значення має запропонована класифікація?

Циганенко С. В.: Дякую за питання. Запропонована класифікація дозволяє комплексно розкрити трудо-правовий статус творчого працівника.

Загальні права підтверджують, що творчий працівник користується всіма основними гарантіями, передбаченими трудовим законодавством: правом на працю, оплату праці, відпочинок, безпечні умови праці та захист від дискримінації тощо. Спеціальні права зумовлені характером творчої діяльності й охоплюють, зокрема, творчу свободу, авторство та захист результатів інтелектуальної діяльності. Особливі права належать окремим категоріям творчих працівників, наприклад особам з інвалідністю або працівникам із сімейними обов'язками. Практичне значення цього поділу полягає в можливості визначити, які гарантії є універсальними, а які потребують спеціального або диференційованого правового регулювання.

Кандидат юридичних наук, професор Татаренко Г.В.: Чим обґрунтовується пропозиція щодо створення Фонду соціального забезпечення творчих працівників і яку функцію він має виконувати?

Циганенко С. В.: Дякую за питання. Необхідність створення такого Фонду зумовлена нестабільністю творчої зайнятості, нерегулярністю доходів, перервами між проєктами та недостатньою охопленістю самозайнятих творчих працівників традиційною системою соціального страхування. Зарубіжний досвід Франції та Німеччини свідчить про можливість компенсації цих ризиків через спеціальні соціально-страхові механізми. Фонд має забезпечувати соціальну підтримку творчого працівника в періоди підготовки творчого продукту, тимчасової відсутності замовлень, хвороби, втрати працездатності та настання інших соціальних ризиків. Його створення не повинно означати надання необґрунтованих привілеїв, а має забезпечити фактичне наближення рівня соціального захисту творчих працівників до гарантій найманих працівників. Правовий статус, джерела фінансування, коло застрахованих осіб і види забезпечення доцільно визначити в окремому законі.

Кандидат юридичних наук, професор Котова Л.В.: Якою має бути роль профспілок і творчих спілок у системі захисту трудових прав творчих працівників?

Циганенко С. В.: Дякую за питання. Профспілки мають здійснювати представництво й колективний захист трудових і соціально-економічних прав творчих працівників, брати участь у колективних переговорах, розробленні стандартів оплати та умов праці, а також надавати правову допомогу. Творчі спілки традиційно виконують професійні та культурні функції, однак їхній потенціал у сфері трудо-правового захисту також може бути розширений. Вони можуть сприяти виявленню системних порушень, розробленню типових договорів, професійних стандартів та механізмів захисту творчої свободи. Водночас творчі спілки не повинні підміняти профспілки, а їхні повноваження мають бути чітко розмежовані. Найбільш ефективною є модель їх взаємодії та доповнення функцій.

Доктор юридичних наук, професор Шаповалова О.В.: Як, на Вашу думку, цифровізація та штучний інтелект змінюють проблематику захисту трудових прав творчих працівників?

Циганенко С. В.: Дякую за питання. Цифровізація та розвиток штучного інтелекту змінюють не лише способи створення творчого продукту, а й саму організацію творчої праці. З одного боку, цифрові технології відкривають нові можливості для самореалізації, дистанційної роботи, монетизації творчості та виходу на міжнародні ринки. З іншого боку, вони створюють нові форми залежності від платформ, алгоритмів, цифрових посередників і замовників. Штучний інтелект посилює ризики заміщення творчої праці, невизнання авторського внеску, зниження вартості людської творчості, використання результатів праці без належної винагороди. Тому правовий захист творчих працівників має враховувати не лише традиційні трудові ризики, а й нові технологічні виклики. Особливого значення набуває людиноцентричний підхід до впровадження технологій.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – д.ю.н., професор, професор кафедри публічного та приватного права, Щербина В. І.

Щербина В. І.: доповів про виконання наукового **дослідження Циганенка С. В.** на тему: **«Захист трудових прав творчих працівників»** під його керівництвом. У своєму виступі Щербина В. І. зазначив, що здобувач третього рівня вищої освіти успішно опанував освітню складову ОНП, підтвердивши це складанням іспитів і заліків та проходженням педагогічної практики з досягненням необхідних результатів навчання; реалізував наукову складову програми шляхом проведення дослідження за визначеною темою та підготовки дисертаційної роботи.

Науковий керівник наголосив на актуальності теми та досягненні дисертантом у повній мірі мети та завдань дослідження. Виклад наукових результатів і висновків відзначається ясністю та практичною спрямованістю. Під час написання дисертаційної роботи здобувач опублікував 8 наукових праць, серед яких: публікації у фахових журналах та збірниках наукових праць України категорії «Б» (4 статті); тези доповідей на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях (4 наукові праці). Результати комплексного дослідження, проведеного дисертантом містять елементи наукової новизни та можуть знайти застосування у подальшій науковій роботі та правотворчій діяльності.

Підсумовуючи свій виступ, науковий керівник, професор Щербина В.І. наголосив, дисертаційна робота є самостійним, цілісним, науково обґрунтованим дослідженням, яке має значну теоретичну і практичну цінність. Робота відповідає усім основним вимогам, що висуваються до наукових досліджень на

здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Дисертація має чітко вибудовану структуру, включає всі необхідні елементи (вступ, розділи з теоретичним та прикладним аналізом, висновки, список використаних джерел, додатки), а також вирізняється внутрішньою логічною узгодженістю. Дисертаційне дослідження Циганенка С. В. заслуговує на рекомендацію до подання на розгляд разової спеціалізованої вченої ради для захисту дисертації з метою здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

Рецензенти дисертаційної роботи, які наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання та зауваження.

Кандидат юридичних наук, професор Арсентьєва О.С.: відзначила, що дисертаційна робота Циганенка С. В. присвячена надзвичайно актуальній проблематиці, значення якої особливо посилюється в умовах воєнного стану, трансформації ринку праці, цифровізації та зростання вразливості працівників творчих професій. Автором опрацьовано значний масив національних, міжнародних і зарубіжних джерел, а також ґрунтовну наукову базу з питань трудового права, соціального захисту та правового статусу творчих працівників. Загалом представлене дисертаційне дослідження справляє позитивне враження. Робота має логічну структуру, послідовно розкриває теоретико-методологічні засади захисту трудових прав творчих працівників, організаційно-правові проблеми реалізації такого захисту та напрями вдосконалення чинного законодавства України. Наукові положення, висновки й рекомендації дисертації є внутрішньо узгодженими, належним чином аргументованими та випливають зі змісту проведеного дослідження. Особливої уваги заслуговують пропозиції автора щодо удосконалення правового регулювання праці творчих працівників, розвитку юридичних гарантій їх захисту та формування спеціальних інституційних механізмів соціального забезпечення цієї категорії працівників. Логіка викладу матеріалу, комплексність застосованої методології та поєднання теоретичних висновків із практично орієнтованими пропозиціями свідчать про належний рівень наукової обґрунтованості дисертаційної роботи та її значущість для подальшого розвитку науки трудового права.

Рецензент Арсентьєва О.С. зазначила, що наукова новизна дисертації полягає у тому, що автором вперше, на основі доповідей і рекомендацій ЮНЕСКО, напрацювань Європарламенту та держав-членів ЄС, обґрунтовано доцільність комплексного удосконалення правового регулювання захисту трудових прав творчих працівників шляхом: по-перше, внесення змін до Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та створення Концепції охорони та захисту трудових прав творчих працівників в України; по-друге, ратифікації Протоколу 2014 року до Конвенції МОП 1930 року № 29; по-третє, доповнення КЗпП України главою XI-Б «Праця творчих працівників», що окреслюватиме: поняття, ознаки творчої праці та статусу творчих працівників (їх права, обов'язки та ін.); особливості умов праці цих працівників; порядок

укладення, зупинення та припинення трудового договору (контракту) з творчим працівником; засади соціального страхування та створення та забезпечення функціонування Фонду соціального забезпечення творчих працівників; статус профспілок творчих працівників; особливості нагляду (контролю) за додержанням законодавства про працю щодо цієї категорії працюючих громадян; по-четверте, створення та прийняття Закону України «Про Фонд соціального забезпечення творчих працівників», правовий статус та методи функціонування якого будуть відповідати Спілці зі збору внесків на соціальне забезпечення та сімейні допомоги (URSSAF Limousin), що діє у Франції, а також Фонду соціального забезпечення творчих працівників, який діє в Німеччині.

Разом з тим, рецензент звернув увагу на окремі дискусійні аспекти у дисертаційній роботі. Позитивно оцінюючи теоретичну спрямованість роботи, водночас варто зазначити, що її практична складова могла б бути посилена шляхом більш розгорнутого аналізу судової практики у спорах, пов'язаних із захистом трудових прав творчих працівників. Зокрема, науковий інтерес становили б справи щодо прихованих трудових відносин, невиплати винагороди, дискримінаційних проявів, неправомірного припинення співпраці, а також порушення авторських прав у межах або у зв'язку з трудовими правовідносинами.

Водночас, зазначені недоліки не знижують загальної позитивної оцінки, а лише окреслюють перспективні напрями подальших досліджень. Загалом дисертація Циганенка С. В. на тему: «Захист трудових прав творчих працівників» є завершеним, обґрунтованим і новаторським науковим дослідженням, та може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

Кандидат юридичних наук, професор Котова Л.В. дала позитивну оцінку дисертації Циганенка С. В. на тему: «Захист трудових прав творчих працівників», наголосивши на тому, що дослідження присвячене комплексному аналізу юридичних гарантій, форм, способів та засобів належного захисту трудових прав творчих працівників. Рецензент відзначив, що автор спирається на ґрунтовну джерельну базу, застосовує широкий спектр наукових методів (формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний), аналізує національне законодавство, а також зарубіжний досвід правового регулювання захисту трудових прав творчих працівників. На думку рецензента, це забезпечує високий рівень обґрунтованості наукових положень і дозволяє автору формувати власні концептуальні підходи.

Рецензент Котова Л.В. відзначила наукову новизну дослідження, яка полягає у тому, що вперше концептуалізовано зміст актуальних факторів порушення трудових прав творчих працівників, які ускладнюють реалізацію права на захист трудових прав, а саме: недостатність нормативно-правового забезпечення гарантування трудових прав творчих працівників і невідворотності

юридичної відповідальності за порушення прав творчих працівників у сфері праці та зайнятості; процес десоціалізації сфери праці та зайнятості; тенденція послаблення колективного захисту та впливу профспілок, а також прекаризації трудових відносин і зайнятості у цілому; зростання рівня неформальної зайнятості, а також фіктивної самозайнятості серед творчих працівників; глобальна цифровізація сфери праці та зайнятості, а також розвиток штучного інтелекту; дискримінація творчих працівників та окремих категорій таких працівників. Також дисертантом удосконалено підхід до характеристики основних юридичних гарантій належного захисту трудових прав творчих працівників, як нормативно встановлених, узгоджених з принципами права правових умов і засобів (публічних режимно-статусних, нормативно-правових, інституційно-організаційних), що забезпечують правомірну та ефективну (повноцінну, адекватну, своєчасну, безперешкодну тощо) реалізацію права цих працівників на захист їх трудових прав (порушених чи таких, що можуть бути порушені), а також обов'язку держави (у відповідній мірі – інститутів громадянського суспільства) щодо забезпечення захисту трудових прав творчих працівників.

Водночас професор Котова Л.В. відзначила певні недоліки дослідження, які, на її думку, суттєво не впливають на його зміст. У дисертації слушно згадується вплив цифровізації та штучного інтелекту, однак цей блок потребує більшої конкретизації щодо того, які саме трудові права творчих працівників зазнають найбільших ризиків у цифровому середовищі та які правові засоби захисту можуть бути застосовані.

У цілому рецензент Котова Л.В. зазначила, що дисертація Циганенка С. В. на тему: «Захист трудових прав творчих працівників», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам відповідає до кваліфікаційних наукових робіт, та може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

В **обговоренні** дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Шаповалова О.В. відзначила особистий внесок здобувача, який є вагомим та багатоплановим та підтверджує його здатність до самостійного наукового пошуку й аналітичної роботи. Дисертантом самостійно визначено наукову проблему, обґрунтовано її актуальність та сформульовано мету й завдання дослідження. Автор здійснив комплексний аналіз національного та зарубіжного законодавства у сфері захисту трудових прав творчих працівників, що, у свою чергу, стало підґрунтям для вироблення власних наукових висновків і рекомендацій. Незначним недоліком у роботі проф. Шаповалова О.В. визначає те, що у роботі доцільно було б більш

предметно диференціювати категорії творчих працівників за ступенем їх соціально-правової вразливості. Зокрема, окремої уваги потребують працівники культури, артисти, дизайнери, журналісти, працівники рекламної сфери, цифрового контенту, ігрової індустрії, фрилансери та самозайняті особи. Такий підхід дозволив би точніше визначити, які саме групи творчих працівників потребують першочергових або спеціальних правових гарантій.

У цілому, на думку проф. Шаповалова О.В., дисертаційна робота може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Руденко М.В. зазначив, що проведене дослідження демонструє високий рівень володіння автором науковим інструментарієм, а також ефективне застосування методів порівняльного, формально-юридичного та діалектичного аналізу. Робота вирізняється комплексністю підходу й практичною спрямованістю.

Незначним недоліком можна вважати те, що у роботі варто було б конкретизувати, які саме юридичні наслідки має запропоноване доповнення КЗпП України главою «Праця творчих працівників», зокрема які норми мають бути імперативними, а які можуть визначатися договором або колективною угодою.

Разом з тим, наведене міркування не применшує наукову цінність дослідження, а скоріше окреслює нові перспективи для подальших наукових пошуків у цьому напрямі. У цілому, дисертант окреслив ключові теоретичні та практичні напрями вдосконалення правового регулювання захисту трудових прав творчих працівників, зокрема щодо уточнення їх правового статусу, посилення юридичних гарантій реалізації та захисту трудових прав, розвитку юрисдикційних і неюрисдикційних форм захисту, а також удосконалення чинного трудового законодавства України з урахуванням специфіки творчої праці. Таким чином, дисертаційна робота може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Гриценко Г. М. відзначив, що дисертаційне дослідження Циганенка С. В. характеризується ґрунтовним аналізом законодавства України про працю, міжнародно-правових актів, наукових підходів у сфері трудового права, а також зарубіжного досвіду правового регулювання праці та соціального захисту творчих працівників. Це надає роботі особливої актуальності в умовах трансформації ринку праці, поширення нестандартних форм зайнятості, цифровізації, розвитку креативних індустрій та необхідності посилення гарантій захисту трудових прав працівників творчих професій.

Авторський підхід до розуміння захисту трудових прав творчих працівників має комплексний характер, оскільки охоплює теоретико-правові засади визначення їхнього трудо-правового статусу, систему основних трудових прав, принципи, гарантії, форми, способи та засоби захисту, а також актуальні фактори, що ускладнюють реалізацію права на захист. Заслуговує на позитивну оцінку і те, що дисертант не обмежується загальною характеристикою прав творчих працівників, а пропонує конкретні напрями вдосконалення правового регулювання, зокрема щодо посилення юридичних гарантій, розвитку інституційних механізмів захисту та врахування специфіки творчої праці у трудовому законодавстві України.

Водночас варто зазначити певний незначний недолік: окремі пропозиції автора щодо вдосконалення правового регулювання захисту трудових прав творчих працівників потребують більш детальної нормативної конкретизації, зокрема в частині визначення механізму практичного запровадження спеціальної глави КЗпП України «Праця творчих працівників», а також організаційно-правових засад функціонування Фонду соціального забезпечення творчих працівників.

Кандидат юридичних наук, доцент Гаврилова О.О. зазначила, що дисертаційне дослідження Циганенка С. В. демонструє здатність автора інтегрувати сучасні наукові підходи трудового права у власне бачення правової природи, змісту та особливостей захисту трудових прав творчих працівників. Сформульовані у роботі висновки та рекомендації мають не лише теоретичне, а й вагоме практичне значення, оскільки спрямовані на вдосконалення правового регулювання праці творчих працівників, посилення юридичних гарантій реалізації та захисту їхніх трудових прав, розвиток юрисдикційних і неюрисдикційних форм захисту, а також формування більш ефективної моделі соціально-правової підтримки цієї категорії працівників.

Незначним недоліком видається те, що у роботі, попри належне висвітлення форм і способів захисту трудових прав творчих працівників, недостатньо розгорнуто практичний аспект їх застосування у типових трудових спорах, зокрема у випадках фіктивної самозайнятості, невиплати винагороди, дискримінації чи припинення співпраці з творчим працівником.

Загалом доцент Гаврилова О.О. підкреслила, що виконана Циганенком С. В. дисертаційна робота є самостійним, завершеним і належно обґрунтованим науковим дослідженням, яке відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та може бути рекомендоване до подання на розгляд у разовій спеціалізованій вченій раді із захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право».

PhD Право, доцент Петросян К.Є.: відзначила, що робота має цілісну структуру та демонструє логічність і послідовність викладу матеріалу. Дисертант вдало поєднав аналіз положень трудового законодавства України,

міжнародно-правових стандартів, наукових підходів і зарубіжного досвіду правового регулювання праці творчих працівників, що дало змогу виявити як наявні проблеми у сфері захисту їхніх трудових прав, так і перспективні напрями вдосконалення відповідного правового регулювання в Україні. З огляду на це доц. Петросян К.Є. підтримала позицію, що дисертація Циганенка С. В. на тему «Захист трудових прав творчих працівників» може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

К.ю.н., професор Котова Л.В. підводячи підсумки обговорення, відзначила високий рівень підготовки здобувача, який продемонстрував системні та ґрунтовні знання з теми дисертаційного дослідження. Дисертант вільно орієнтується як у національній, так і в міжнародній нормативно-правовій базі, що регламентує дисертаційну роботу, переконливо обґрунтовує свої висновки та пропозиції, а також здатний застосовувати сучасні методи наукового аналізу для вирішення як теоретичних, так і практичних проблем у сфері суспільних відносин, які виникають у процесі захисту трудових прав творчих працівників. Дисертант ґрунтовно дослідив проблематику захисту трудових прав творчих працівників, визначив особливості їх трудо-правового статусу, систему основних трудових прав, юридичні гарантії, форми, способи та засоби їх захисту, а також актуальні проблеми й напрями вдосконалення правового регулювання у цій сфері. Запропоновані у дисертації положення щодо посилення захисту трудових прав творчих працівників, удосконалення чинного трудового законодавства та формування спеціальних інституційних механізмів підтримки цієї категорії працівників мають вагоме теоретичне і практичне значення.

Проф. Котова Л.В. підкреслила загальний позитивний висновок щодо виконаної роботи та підтримала позиції інших вчених, що дисертація Циганенка С. В. на тему: «Захист трудових прав творчих працівників» може бути рекомендована до розгляду у разовій спеціалізованій вченій раді з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Циганенка Сергія Валерійовича на тему: «Захист трудових прав творчих працівників», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Обґрунтування вибору теми дослідження. З проголошенням незалежності та розбудовою України в якості правової, соціальної та демократичної держави, розпочався також процес деідеологізації сфери праці та зайнятості, збалансування прав і законних інтересів працівників та роботодавців, розширення свободи праці й забезпечення реальності здійсненності трудових

прав працівників насамперед шляхом розвитку форм, способів і засобів їх захисту. Поряд із тим, як і в більшості держав світу, національна система охорони та захисту трудових прав працівників в Україні характеризується рядом невирішених питань, які особливо гостро позначаються на тих групах працівників, особливості організації та здійснення трудової діяльності яких (зокрема, особливі норми найму, оплати праці, режиму роботи, надання відпустки, забезпечення стабільності відносин тощо) спричиняють підвищені ризики соціальної вразливості цих працівників. До таких груп працівників відносяться й творчі працівники (зокрема, самозайняті творчі працівники), захист трудових прав яких додатково сприяє забезпеченню творчої свободи, розвитку культури та мистецтва в Україні, а також функціонування ринку творчих об'єктів (зокрема, у сфері дизайну та реклами, видавничій справі, ігровій індустрії тощо).

Попри очевидну соціально-правову значущість проблематики захисту трудових прав творчих працівників, досі комплексного дисертаційного (монографічного) дослідження сутінного змісту та проблематики захисту трудових прав творчих працівників в Україні по сьогодні не було проведено, хоча цьому питанню вже у тій чи іншій мірі приділялась увага багатьма вітчизняними ученими, серед яких: В.В. Акуленко, Л.П. Амелічева, В.М. Андріїв, А.В. Андрушко, Л.В. Апанаскович, Е.В. Бабенко, А.В. Бондаренко, В.В. Бонтлаб, В.Я. Буряк, С.Я. Вавженчук, О.М. Ганечко, Н.Д. Гетьманцева, А.О. Грецьких, М.І. Зубрицький, С.І. Ілларіонова, М.І. Іншин, І.А. Капліна, І.Г. Козуб, Л.В. Котова, І.В. Лагутіна, О.А. Мазуренко, Ю.О. Остапенко, М.В. Панченко, П.Д. Пилипенко, І.С. Сахарук, О.Л. Соколенко, І.І. Циганчук, Г.І. Чанишева, С.В. Яковенко, О.М. Ярошенко, О.В. Яснолобов, І.І. Яцкевич та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт згідно з кафедральними темами: «Напрями розвитку законодавства України в контексті євроінтеграції» (2020-2023 роки) та «Актуальні напрями євроінтеграційного розвитку законодавства України» (2024-2026 роки) відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, ухвалених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі теоретичних розробок юридичної науки загалом і доктрини трудового права зокрема, розкрити природу і особливості захисту трудових прав

творчих працівників і виробити науково обґрунтовані підходи до його застосування.

Для досягнення зазначеної мети в дисертаційному дослідженні необхідно було виконати такі основні *задачі:*

- дати загальну характеристику системи основних трудових прав творчих працівників за законодавством України про працю;

– охарактеризувати сутність, зміст та об'єктивна обумовленість права творчого працівника на захист трудових прав

– розкрити систему принципів захисту трудових прав творчих працівників;

– узагальнити актуальні фактори порушення трудових прав творчих працівників, які ускладнюють реалізацію права на захист трудових прав;

– виокремити основні юридичні гарантії належного захисту трудових прав творчих працівників;

– окреслити юридичні форми, способи та засоби захисту трудових прав творчих працівників;

– охарактеризувати зарубіжний досвід захисту трудових прав творчих працівників;

– визначити шляхи удосконалення правового регулювання захисту трудових прав творчих працівників.

Об'єктом дослідження є система суспільних відносин у сфері захисту трудових прав творчих працівників.

Предметом дослідження є захист трудових прав творчих працівників.

Методи дослідження. Методологічний базис наукової праці складає комплекс загальних і спеціальних методів наукового пізнання, що застосовувались у взаємозв'язку, сприяючи всебічності, повноті та об'єктивності отриманих наукових результатів. Діалектичний метод сприяв визначенню сутності та змісту основних трудових прав творчих працівників (підрозділ 1.1), права творчого працівника на захист трудових прав (підрозділ 1.2), юридичних форм, способів і засобів захисту трудових прав творчих працівників (підрозділ 2.3). Використання догматичного та порівняльно-правового методів сприяло здійсненню системного аналізу змісту норм національного, міжнародного та зарубіжного законодавства щодо правових основ захисту трудових прав творчих працівників (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1–2.3, 3.1, 3.2). За допомогою системно-структурного та системно-функціонального методів було з'ясовано переваги та недоліків правового регулювання захисту трудових прав творчих працівників (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1–2.3, 3.1, 3.2), проведено класифікацію основних трудових прав творчих працівників (підрозділ 1.1), принципів захисту таких прав (підрозділ 1.3), факторів порушення трудових прав творчих працівників (підрозділ 2.1), основних юридичних гарантій (також форм, способів і засобів) належного захисту трудових прав творчих працівників (підрозділи 2.2, 2.3). Метод моделювання і прогнозування (разом із формально-юридичним методом)

сприяв окресленню конкретних пропозицій щодо удосконалення правового регулювання захисту трудових прав творчих працівників (підрозділ 3.1).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація являє собою перше комплексне дослідження змісту та проблематики захисту трудових прав творчих працівників. Також у процесі дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій теоретико-практичного характеру, які мають ознаки наукової новизни й виносяться на захист. Серед них, зокрема, такі:

уперше:

– концептуалізовано зміст актуальних факторів порушення трудових прав творчих працівників, які ускладнюють реалізацію права на захист трудових прав, а саме: недостатність нормативно-правового забезпечення гарантування трудових прав творчих працівників і невідворотності юридичної відповідальності за порушення прав творчих працівників у сфері праці та зайнятості; процес десоціалізації сфери праці та зайнятості; тенденція послаблення колективного захисту та впливу профспілок, а також прекаризації трудових відносин і зайнятості у цілому; зростання рівня неформальної зайнятості, а також фіктивної самозайнятості серед творчих працівників; глобальна цифровізація сфери праці та зайнятості, а також розвиток штучного інтелекту; дискримінація творчих працівників та окремих категорій таких працівників;

– на основі доповідей і рекомендацій ЮНЕСКО, напрацювань Європарламенту та держав-членів ЄС, обґрунтовано доцільність комплексного удосконалення правового регулювання захисту трудових прав творчих працівників шляхом: по-перше, внесення змін до Стратегії розвитку культури в Україні на період до 2030 року та створення Концепції охорони та захисту трудових прав творчих працівників в України; по-друге, ратифікації Протоколу 2014 року до Конвенції МОП 1930 року № 29; по-третє, доповнення КЗпП України главою XI-Б «Праця творчих працівників», що окреслюватиме: поняття, ознаки творчої праці та статусу творчих працівників (їх права, обов'язки та ін.); особливості умов праці цих працівників; порядок укладення, зупинення та припинення трудового договору (контракту) з творчим працівником; засади соціального страхування та створення та забезпечення функціонування Фонду соціального забезпечення творчих працівників; статус профспілок творчих працівників; особливості нагляду (контролю) за додержанням законодавства про працю щодо цієї категорії працюючих громадян; по-четверте, створення та прийняття Закону України «Про Фонд соціального забезпечення творчих працівників», правовий статус та методи функціонування якого будуть відповідати Спілці зі збору внесків на соціальне забезпечення та сімейні допомоги (URSSAF Limousin), що діє у Франції, а також Фонду соціального забезпечення творчих працівників, який діє в Німеччині;

удосконалено:

– сучасне теоретико-правове розуміння сутнісного змісту та об'єктивної обумовленості права творчого працівника на захист трудових прав як нормативно регламентованої та інституційно-організаційним чином забезпеченої фундаментальної можливості (вид і міра поведінки у сфері правоохорони) творчого працівника безперешкодно використовувати юридичні механізми юрисдикційного та/або позаюрисдикційного захисту свого суб'єктивного трудового права, що було порушено, стало оспорюваним або ж не визнається, а також у разі наявності загрози (ризику) його порушення, у результаті чого відповідне трудове право поновлюється, визнається, усуваються бар'єри для повноцінної реалізації такого права, а також запобігається його порушення;

– підхід до характеристики основних юридичних гарантій належного захисту трудових прав творчих працівників, як нормативно встановлених, узгоджених з принципами права правових умов і засобів (публічних режимно-статусних, нормативно-правових, інституційно-організаційних), що забезпечують правомірну та ефективну (повноцінну, адекватну, своєчасну, безперешкодну тощо) реалізацію права цих працівників на захист їх трудових прав (порушених чи таких, що можуть бути порушені), а також обов'язку держави (у відповідній мірі – інститутів громадянського суспільства) щодо забезпечення захисту трудових прав творчих працівників;

– характеристику актуального стану захисту трудових прав творчих працівників у зарубіжних державах, що вказує на відсутність держав, в яких на сьогодні було би створено розвинену систему комплексного захисту трудових прав творчих працівників. На рівні ЄС триває процес створення стандартів окреслення правового статусу творчих працівників, а також положень про охорону та захисту трудових прав творчих працівників. У ряді держав-членів ЄС (зокрема, Іспанії, Німеччині, Франції) визнається, що творчі працівники в силу свого статусу користуються всіма доступними формами, способами та засобами захисту трудових прав працівників. При цьому у цих державах враховується вплив сфери творчої праці на спроможність працівника реалізувати та захищати свої трудові права, а щонайперше право на працю та користування свободою творчої трудової діяльності (така вразливість працівників компенсується шляхом функціонування відповідних страхових фондів творчих працівників);

дістали подальшого розвитку:

– теоретичні напрацювання щодо уточнення та деталізації системи основних трудових прав творчих працівників за законодавством України про працю, що охоплює: загальні права, адже творчі працівники повноцінно володіють статусом працівника; спеціальні права, властиві творчим працівникам (право на користування творчою свободою, на авторство та захист результатів інтелектуальної діяльності, на пільги у процесі масового вивільнення

працівників та ін.); особливі права, якими володіють окремі категорії творчих працівників (які є особами з інвалідністю, особами з особливими сімейними обов'язками та ін.);

– аналіз змісту принципів захисту трудових прав творчих працівників, як обов'язкових до виконання під час захисту трудових прав творчих працівників основоположних правових й інституційно-організаційних засад загальноправового, галузевого та особливого (інституційного) характеру, що містяться в джерелах права, й за своїм призначенням уможливлюють цілісність правозахисту працівників, забезпечуючи при цьому те, щоби процес і результати захисту суб'єктивних прав відповідали суті об'єктивного права, а також уможливлювали соціально безпечне здійснення права творчого працівника на захист порушених його трудових прав;

– теоретико-практичне осмислення юрисдикційних (судової та адміністративної) і неюрисдикційних (самозахист, громадський захист, діяльність комісій по трудовим спорам, медіація) форм, способів (правовий ефект, що досягається у межах обраної форми захисту трудових прав творчих працівників, відповідаючи меті та завданням відповідної юридичної форми захисту) і засобів (конкретний типовий інструмент (дія), за допомогою якого реалізується обраний спосіб захисту трудових прав творчих працівників у межах відповідної юридичної форми правозахисту) захисту трудових прав творчих працівників.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані:

– у науково-дослідній діяльності – для подальшого розвитку вчення про засади, форми, способи і засоби захисту трудових прав творчих працівників;

– у нормотворчій діяльності – для удосконалення стану нормативно-правового забезпечення трудо-правового статусу творчих працівників і захисту їх трудових прав;

– у правозастосовній діяльності – для підвищення рівня ефективності застосування норм законодавства, які регламентують захист трудових прав творчих працівників;

– у навчальному процесі – у процесі підготовки методичних розробок, підручників і навчальних посібників з таких курсів, як «Трудове право України», «Право соціального забезпечення», «Проблеми трудового права», під час викладання навчальних дисциплін, пов'язаних із проблематикою правового регулювання захисту трудових прав творчих працівників в Україні та державах-членах ЄС.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення і висновки дисертації оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф.: «Новітня

парадигма трудового права та права соціального забезпечення: наукові горизонти» (м. Харків, 10 жовт. 2025 р.);

Публікації. Основні положення та висновки дисертації відображено у чотирьох наукових статтях, які опубліковано у наукових фахових виданнях України, а також у чотирьох тезах наукових повідомлень на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, поєднаних у вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 252 сторінки. Обсяг основного тексту – 197 сторінок. Список використаних джерел складається з 419 найменувань і займає 55 сторінок.

Особистий внесок здобувача. Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, формулюванні наукових положень, отриманні нових результатів, виробленні практичних рекомендацій та пропозицій до законодавства, які відзначаються науковою новизною й прикладною значущістю. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, які відображають основні результати дослідження:
Статті у наукових фахових виданнях України:
(які входять до переліку МОН України)

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати:

1. Циганенко С. В. Основні підстави та умови захисту трудових прав творчих працівників. Соціальне право. 2025. № 3. С. 203–210. https://doi.org/10.32751/2617-5967-2025-03-21.

2. Циганенко С. В. Основні фактори, що сприяють порушенню трудових прав творчих працівників. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2026. № 2 (52). С. 357–368. https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-52-2-357-368.

3. Tsyhanenko S. V. The nature and position of creative workers' right to protection of labour rights within system of labour rights. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2026. № 1 (51). P. 249–257. https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-51-1-249-257

4. Циганенко С .В. Сучасний зміст трудових прав творчих працівників. Європейські перспективи. 2026. №1. С. 650-657. DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.86

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Циганенко, С. В. Публічні режимно-статусні гарантії захисту трудових прав творчих працівників. Теоретичні питання юриспруденції і проблеми

правозастосування: виклики XXI століття : тези доп. учасників IX Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 7 черв. 2024 р.), С. 221–223. https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20240607/article/view/tsyhanenko

2. Циганенко С. В. Суб'єктивне право творчого працівника на захист трудових прав. Новітня парадигма трудового права та права соціального забезпечення: наукові горизонти : тези доп. та наук. повідомл. учасників XV Всеукр. наук.-практ. конф., присвячена пам'яті чл.-кор. НАПрН України, засл. діяча науки і техніки України, д-ра юрид. наук, проф. О. М. Ярошенка (м. Харків, 10 жовт. 2025 р.) / уклад. О. Г. Середа, О. В. Соловйов ; за ред. О. Г. Середи. Харків, 2025. С. 511–514.

3. Tsyhanenko, S. V. (2025). Fundamental labour rights of creative workers (artists) in Ukraine's advertising industry. Людина, суспільство, держава: актуальні питання правового регулювання взаємодії: тези доп. учасників. II наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 лист. 2025 р.), С. 135–137. https://doi.org/10.71404/PPSS.2025.3.41

4. Циганенко С. В. Захист трудових прав творчих працівників у Франції. Трансформація сучасного суспільства: міждисциплінарний вимір права, технологій та гуманітаристики: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22 - 24 травня 2026 р.) / упорядник В.П. Мельник. Київ: ТОВ «Видавництво «Вільний вітер», 2026. С. 156-159.

Характеристика особистості здобувача. Циганенка С. В. (16.09.1981 р.н.) у 2003 р. закінчив Приватний навчальний заклад «Інститут ділового адміністрування» отримав диплом спеціаліста за спеціальністю «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» та здобув кваліфікацію менеджера-економіста (диплом НЗ № 23408122, від 04.07.2003 р.).

01.09.2022 р. вступив до аспірантури Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (Україна), за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право», освітньо-наукова програма «Право» (далі - ОНП).

25.11.2022 р. на засіданні Вченої Радою СНУ ім. В. Даля була затверджена тема дисертаційної роботи «Захист трудових прав творчих працівників» (протокол Вченої Ради № 4).

Здобувач третього рівня вищої освіти успішно опанував освітню складову ОНП, підтвердивши це складанням іспитів і заліків та проходженням педагогічної практики з досягненням необхідних результатів навчання; реалізував наукову складову програми шляхом проведення дослідження за визначеною темою та підготовки дисертаційної роботи.

Під час виконання дисертаційної роботи Циганенко С. В. провів комплексне наукове дослідження юридичних гарантій, способів, методів захисту трудових прав творчих працівників та на цій основі сформулював власні теоретично обґрунтовані положення і пропозиції щодо вдосконалення його правового регулювання.

Дисертантом було визначено об'єкт, предмет, методологічну основу дослідження, сформульовано актуальність теми, мета та дослідницькі завдання. Циганенко С. В. проявив себе як відповідальний, наполегливий та цілеспрямований дослідник, який упродовж навчання в аспірантурі послідовно працював над дисертаційною темою та постійно вдосконалював наукову методологію. Робота над дисертацією засвідчила високий рівень правової підготовки здобувача, ґрунтовне знання сучасного національного та міжнародного законодавства, а також здатність до комплексного аналізу правових явищ. Здобувач характеризується умінням самостійно формулювати наукові проблеми та шукати шляхи їх вирішення, поєднувати теоретичні підходи з практичними потребами захисту трудових прав творчих працівників, що є свідченням сформованої наукової зрілості та професійної компетентності.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури.

Рецензенти рекомендують: відповідно до **п.15** Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, ***пропонується такий склад разової ради:***

Голова ради: Івчук Юлія Юріївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Рецензенти:

Арсентьєва Олена Сергіївна, кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Котова Любов Вячеславна, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Офіційні опоненти:

Сіроха Дмитро Ігорович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Вапнярчук Наталія Миколаївна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України.

У результаті попередньої експертизи дисертації **Циганенка С. В.** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Циганенка С. В. **на тему: «Захист трудових прав творчих працівників».**

2. Констатувати, що за актуальністю, степенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Циганенка С. В. відповідає спеціальності 081 Право та вимогам **Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах),** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. **6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії,** затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Циганенка С. В. на тему: «Захист трудових прав творчих працівників» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

4. Рекомендувати Вченій раді СНУ ім. В. Даля затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради: Івчук Юлія Юріївна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Рецензенти:

Арсентьєва Олена Сергіївна, кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Котова Любов Вячеславна, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри публічного та приватного права Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Офіційні опоненти:

Сіроха Дмитро Ігорович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Вапнярчук Наталія Миколаївна, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Циганенка С. В. на тему: «Захист трудових прав творчих працівників»:

«За» – 20
«Проти» – немає
«Утримались» – немає

Презентація Циганенка С. В. на 8 сторінках додається.

Декан факультету права,
гуманітарних і соціальних наук,
кандидат юридичних наук, професор **Олена АРСЕНТЬЄВА**

Головуюча на засіданні –
кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри публічного та
приватного права СНУ ім. В. Даля **Любов КОТОВА**

Секретар засідання **Галина ТАТАРЕНКО**